

Til:

- Kunnskapsdepartementet
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Kopi:

- Helse- og omsorgsdepartementet

Oslo, 30. april 2021

Ref.: 125/20/AV/ph

2020: 16 Levekår i byer — Gode lokalsamfunn for alle

Overordnet vurdering

*Rapporten peker på ulike sosiale, økonomiske og **helsemessige** utfordringer av manglende tilhørighet og integrering i arbeidsliv og samfunn. Når utvalget peker på innsatsområder og tiltak er imidlertid helsetjenester og psykisk helsehjelp ikke inkludert. Vi mener at helsehjelp må være integrert del av annen samfunnsinnsats for å sikre gode levekår og livskvalitet, bedre integrering og forhindre utenforskap.*

Utvalget peker i gjentatte avsnitt på forekomst av psykiske problemer og lidelser, psykososiale utfordringer og levekårsutfordringer. Eksempelvis skrives det:

«Utvalget er bekymret over at det i noen områder rapporteres om at en del barn og unge opplever vold i hjemmet, og at unge sliter psykisk. Ungdommer som sliter, har ofte dårlig psykisk helse, de unndrar seg foreldres uformelle sosiale kontroll, og de trives dårlig på skolen. *Blant de mest marginaliserte ungdommene har mange psykiske og emosjonelle utfordringer de ikke har fått hjelp med. De bruker rus som selvmedisinering, og de har gjentatte, negative erfaringer med tiltaksapparatet og politiet.* Disse faktorene kan forsterke hverandre, og noen ungdommer befinner seg i en ond sirkel det er vanskelig å komme ut av. Utvalget vil understreke at det i utsatte områder må legges vekt på arbeid med barn og unges psykiske helse. Det trengs mer kunnskap om effekter av eksisterende tiltak for å forebygge psykiske lidelser og for å fremme psykisk helse hos barn og unge generelt, spesielt i utsatte områder. Dette må gjøres for å identifisere tiltak som virker. Som i øvrige tjenester må det legges vekt på mangfoldskompetanse og samarbeid på tvers.»

Helsetjenester og psykisk helsehjelp kan ikke erstatte de nødvendige strukturelle tiltakene for å øke levekår og trivsel, men det er likevel viktig å se likeverdig tilgang til nødvendig helsehjelp (inkluder psykisk helsehjelp) som en del av generelle levekår av betydning for befolkningen. De siste årene, særlig siden 2009, har det foregått et omfattende arbeid for å styrke kommunalt psykisk helsetilbud med lav terskel og øke tilgjengeligheten til nødvendig psykisk helsehjelp og psykososiale støttetiltak. Eksempler på dette er tiltak som Rask psykisk helsehjelp (evaluert og dokumentert effektiv), innføre lovkrav om psykologer i kommunale helsetjenester fra 2020, utvikling av tverrfaglige familiesentre i stadig flere kommuner, etablering av tverrfaglige og brukerintegrerte tjenester som for eksempel Ung Arena. Ung Arena i bydel Søndre Nordstrand er eksempel på det siste, der man søker å utvikle tjenester sammen med ungdommen som trenger den, for å sikre at tjenestene når frem. Rask psykisk helsehjelp i bydel Stovner har satt i gang et arbeid for å nå ut til minoritetsbefolkningen i Stovner da de så at tjenesten ikke ble oppsøkt av disse, til tross for at de psykososiale utfordringene kan være høyere enn i øvrig befolkning.

Utvalget peker på at det er behov for kunnskap om effekter av eksisterende tiltak for å forebygge psykiske lidelser og for å fremme psykisk helse hos barn og unge generelt, spesielt i utsatte områder. Dette støtter vi, og blant annet pågår det i dag en utprøving av FACT -team i Norge der både mangfoldskompetanse og samarbeid på tvers av tjenestenivå (spesialisthelsetjeneste og kommunale tjenester) er inkludert. Samtidig er det viktig å understreke at det allerede finnes veldig god kunnskap om evidens av psykisk helsehjelp og psykologiske behandlingsmetoder, og at det derfor bør rettes oppmerksomhet mot *tilgjengeligheten* til slik helsehjelp er etablert for befolkningen i områder med dårligere levekår og inkludering i samfunnet.

- *Innspill: En oppfølging av NOU 2020:16 bør også omfatte likeverdig tilgang på psykisk helsehjelp lokalt som en integrert del av satsingen på gode levekår i byer for hele befolkningen. Det bør vurderes om denne type hjelp er tilgjengelig og om den når frem til hele befolkningen.*

Vi ønsker oss et samfunn der alle kan delta og da er arbeid viktig. Jobberfaringer kan virke helsefremmende og forebygge psykiske helseplager gjennom blant annet opplevelse av tilhørighet og mestring. Vi mener videre at tilrettelegging for ordinære arbeidsoppgaver og tilsvarende rettigheter og plikter som arbeidstakere uten nedsatt arbeidsevne, er viktige forutsetninger. Vanlige psykiske lidelser øker mest innen de helserelaterte NAV-stønadene og andelen uføre øker mest blant de yngste i befolkningen. Personer med moderate psykiske plager kan i dag oppleve å bli stående uten tilbud om helsetjenester (de er ikke dårlige nok) og uten arbeidsrettede tiltak (de vurderes å være for dårlige til å nyttiggjøre seg tiltakene). For de store gruppene med nedsatt arbeidsevne på grunn av psykiske (og sammensatte) lidelser, er det godt dokumentert at resultater best oppnås når en kommer tidlig i gang med arbeidsrettede tiltak og når arbeidsrettede tiltak er godt integrert med behandling. En effektstudie publisert av Uni Research Helse (Reme, S. E., et. al., 2013) viste at tiltaket Senter for jobbrestoring har gode resultater i møte med denne målgruppen (dette er det første NAV-tiltaket som er evaluert gjennom bruk av randomisert kontrollerte design) og særlig de brukerne som har stått lenge utenfor arbeid. En oppfølgingsstudie i 2018 viste at effektene av oppfølging fra Senter for jobbrestoring holdt seg, også etter 4 år.

- *Innspill: Vi mener at økning og nasjonal spredning av tilbud etter modell av Senter for jobbrestoring vil være et viktig grep i arbeidet med å forbedre levekår og livskvalitet i byene.*

Avslutning:

Norsk psykologforening har ikke gjort selvstendige vurderinger av alle tiltak og innsatsområder som foreslås, bortsett fra forslag om å styrke Familievernkontorene. Dette støtter Norsk psykologforening, og vi har kommet med innspill og merknader til Familievernutvalgets rapport (NOU 2019:20). Vårt anliggende i denne høringsuttalelsen er å påpeke at det er nødvendig å samarbeide med og involvere helsemyndigheter og helsetjenester i det videre arbeidet med å sikre gode levekår og livskvalitet for alle i byene.

Med vennlig hilsen
Norsk psykologforening

Håkon Kongsrud Skard
President

